

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Taslağı Konusunda DPT Tarafından Düzenlenen Toplantıya Sunulan TMMOB ve 18 Odasının Görüşleri

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ (TMMOB)

ELEKTRİK M.O.

FİZİK M.O.

GEMİ M.O.

GEMİ MK. ŞUM.O.

HARİTA VE KO. M.O.

İÇ MİMARLAR O.

İNŞAAT M.O.

JEOLOJİ MJO.

KİMYA M.O.

MADEN M.O.

MAKİNA M.O.

METALÜRJİ M.O.

METEOROLOJİ M.O.

MİMARLAR O.

ORMAN M.O.

PETROL M.O.

ŞEHİR PL M.M.O.

ZİRAAT M.O.

Bundan Önceki Plan hazırlık çalışmalarında olduğu gibi, 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarına da özel İhtisas komisyonları çalışmalarından bu yana katılan TMMOB ve Odalarının 4. Plan Konusundaki görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

I - GENEL

Bu bölümde genel olarak planlamadan ne anladığımız, Türkiye'de Planlama çalışmaları, TMMOB'nin ve Odalarının Plan'a ilişkin çalışmaları, 4. BYKP konularında ki görüşlerimiz özet olarak yer almakta ve genel taleplerimiz sıralanmaktadır.

IA—PLANLAMADAN NE ANLIYORUZ? TÜRKİYE'DE PLANLAMA

Bilindiği gibi planlama en genel anlamda üretimin toplumsal gereksinmelerle uyumunu sağlayıcı düzenlemelerdir. Burada söz konusu olan tek tek üretim birimlerinin kendi içlerinde sağlayacakları ekonomik rasyonellik değildir. Belirlenmeye çalışılan şey toplumsal üretim ölçüğünde sağlanacak rasyonelliktir. Bu noktada da planlama ile sosyal sistemlerin bağı ortaya çıkmaktadır, Bütün toplumsal hayatın planlanabilmesinin ilk şartı, o toplumsal yapının üretim araçları ve üretici güçler açısından merkezi denetimin sağlanabilmesi ve değerlerin üretimde güdülen felsefenin toplumsal olmasıdır. Bu durumun saptanması, planın nasıl ele alınması gerektiğinin saptanmasındaki en Önemli noktadır.

Diğer önemli bir nokta da plan çalışmalarının demokratikliği noktasıdır. Planın gerçekten demokratik olabilmesi için, onun, üretim (Hazırlanış) sürecinde geniş bir katılım gereklidir. Gerek hedef ve politikaların saptanması, gerekse rakamsal büyüklüklerin saptanmasının «Her aşamasında» üretim birimlerinden sağlanacak eleştiri-Öneri şeklindeki karşılıklı katkılar planı demokratik hale getirebilir.

Türkiye'de planlama nasıl başlamıştır, nasıl gelişmiştir; yukarıda değindiğimiz noktalar açısından nasıl değerlendirilebilir?

Cumhuriyet'ten sonraki bazı düzenlemeleri saymazsak; 1960'lara kadar gelinen sürede, ülkemiz içine düşürüldüğü durum, 1960'lardan sonra bir «planlama» anlayışını, zorlamasını gündeme getirmiştir denebilir,

Ancak o günden günümüze dek yapılan planların Türkiye'nin dışa bağımlı geri kalmış yapısını bazı, bazı saptayan ama çoğunlukla bunu yapmadan bu yapıyı veri olarak kabullenen; hiç bir nedeni sormayan, bu nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik hiç bir yapısal değişikliği ön görmeyen anlayışlarla içi boş plânlar, sözde planlar olduğu yaşanmıştır?

Plan hükümlerinin Yasa ve Anayasa Hükmü olmasına karşın çoğunlukla uygulanmaması ve bundan dolayı hiçbir kişi ya da kuruluşun sorumlu tutulmaması da konunun ele alınış biçiminin diğer bir göstergesidir.

Ve bu planların yukarıda değinilen demokratik anlayıştan da yoksun olduğunu vurgulamak gerekir, ilk ele alışıta, her dönemde, demokratik bir işleyiş varmış gibi gösterilen bu çalışmalar da hiç bir zaman bu anlayışa varılamamıştır.

IB—PLAN ÇALIŞMALARI VI TMMOB

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Odaları ile ve üyeleri ile ilk plan çalışmaları (Sıralarından günümüze dek bütün plan hazırlık çalışmalarında görev üstlenmiş ve bu konudaki görüş ve önerilerini savuna gelmiştir.

Daha öncekilerde olduğu gibi Dördüncü Beş Yıllık Plan hazırlık çalışmaları sırasında da 70'e yakın Özel İhtisas Komisyonu'nun çalışmalarına etkin olarak katılan örgütümüzün ve üyelerimiz

görüş ve önerilerini plan platformlarında savunmuştur.

Görüş ve Önerilemiş çok sınırlı da olsa bazan raporlara geçmiş, çoğunlukla geçmemiş, bazan da muhalefet Şerhleri olarak, raporlarda yer almıştır.

TMMOB, Türkiye'de hazırlanan planların tüm ekonomiyi kucaklama özelliğinden yoksun oluşu, genel olarak yaptırım erkinin bulunmamasını bilmesine karşın biç bir zaman planları yok saymamıştır.

TMMOB toplumun düşürüldüğü duruma [Empoze edilen toplumsal modele) karşı direnmek için her aracın ve platformun değerlendirilmesi gereğine inanarak ve bu platformlarda dile getirdiğimiz görüşlerimizin giderek geniş halk kitlelerine malolacağı bilinci ile planların ileri hükümler taşıması için mücadeleyi güncel bir görev saymaktadır.

IC— 4 , B.Y.K.P.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı hakkındaki görüşlerimizi dile getirirken her şeyden önce onun genel karakterini saptamakla işe başlamak gerekir. Çünkü, parçalar ne kadar mükemmel olursa olsun parçalara hükmeden bütündür ve bütünün genel karakteri parçalara damgasını vurur.

Gerek plan, gerekse strateji toplumun bugünkü durumunun dışı vuran düzensizliklerini belli ölçülerde saptayabilmektedir. Fakat bu toplumsal bozuklukların temel nedenini saptamaya yanaşmamaktadır. Bütün bu toplumsal bozukluklar ülkemizin Emperyalist-Kapitalist sistem içinde geri kalmış bir ülke olmasından ve bu sistem içindeki merkezlerde oluşturulan iş bölümü ve sınırlaması şartlarına uyma zorunluluğundan kaynaklanmaktadır.

Bir yandan ülkemizde üretilen-değer çeşitli mekanizmalarla emperyalistler tarafından emilirken, öte yandan bu sömürüyü devamlı kılacak bir toplum modeli (kendi üretici güçlerini geliştiremeyen, tüketime dayalı, her çeşit yozlaşmaya ve kaynakların tahribine açık bir toplum modeli) geliştirilmektedir. Ve bu temel nedenin belirleyiciliğindeki bir toplumda emperyalizmle ilişkiler gözönüne alınmadan doğru bir durum

saptaması ve bunun üzerinde yükselecek gerçekçi bir plan yapmak olanaklı değildir. Kaldı ki saptamalar açısından plan ve son strateji, ilk stratejinin çok gerisindedir.

Özellikle ilk stratejide hedeflenen toplum bağımsız bir kapitalist ülkenin toplumdur. Ve bu hedefe de yapısal değişiklikler yapılmadan yalnız rasyonalize edici tedbirlerle varılmak istenmektedir. Hedeflenen toplumun da bir kapitalist toplum olmasından ötürü karşı çıkılması gereği bir yana; emperyalist çağda, hem de hiç bir kurumsal ve yapısal önlem alınmadan böyle bir toplumsal yapıya, başka bir ifadeyle emperyalizmden bağımsız bir kapitalist topluma ulaşmak kesinlikle olanaksızdır. Tarihsel Örnekler yanından günün yaşanan gerçekleri de [IMF ile ilişkiler, AET olayı vb.) bunu kanıtlamaktadır.

Türkiye'nin kaynakları üzerinde bağımsız tasarrufta bulunabilen bir ülke olmadığı, kaynakların kullanımının emperyalist odaklarca yönlendirildiği bilinci plana yansımadağı için "hedeflenen yapı da ulaşılması olanaksız bir yapı olmaktadır.

İlk stratejinin bu yaklaşımı, uluslararası yerli tekelleci sermaye çevrelerince derhal değerlendirilmiştir! Ve emperyalist-kapitalist ilişkiler feinde yer alıp, emperyalizmden görece bağımsız bir kapitalizm denemesine girişmenin hayal olacağı bizzat bu çevrelerce vurgulanmıştır. Böylece ilk stratejinin belirsizlikleri bir kenara itilerek güzel ve süslü deyimlerle önümüzdeki plan döneminin stratejisi, emperyalist-kapitalist ilişkiler ağı içinde kalarak, emperyalizme bağımlılık ilişkilerini daha da arttırarak, dışa bağımlı - çarpık kapitalist toplumsal yapının yeniden üretimini sağlamak olarak belirlenmiştir.

Planın bir diğer belirgin Özelliği de bölümler arası tutarsızlıktır. Herbiri ile çelişen, gide-derek birinin uygulanması diğerin uygulanmasını olanaksız kılacak bir çok politika ve sayısal hedef alt alta sıralanmış durumdadır. Bu politikalar arasında TMMOB'nin yıllardır savunduğu bazı talepler de yer almıştır. Fakat bu yer alış ne yazık ki çok bir şey ifade etmemektedir. Çünkü önerilen politikaların uygulama araçları ve gösterge olarak bile mekanizmaları yoktur. Bu durumda plan bir vaadler bütünü olmak durumunda kalmaktadır.

Gerek toplum yapısının Planlama Teşkilâtı'na verdiği rol gerekse de planın yukarıda say-

dığımız özellikleri açısından getireceğimiz talepler 4, BYKP'na ilişkin metinden bağımsız bir politikalar bütünü oluşturacaktır.

Ancak taleplerimize geçmeden önce bir noktayı daha vurgulamakta yarar görmekteyiz. Bugün planın oluşturulması sürecinde izlenen yol görünürdeki tüm demokratik savlarına karşı, anti - demokratiktir. 2 Haziran tarihli DPT stratejisinden 31 Ağustos 1978 stratejisine ve 4. BYKP. taslağına varan zaman dilimi içinde plan hakkında bazı kesimlerin görüşleri alınır görünürken hiç bir sonuca yansımamış- ancak bazı kesimler görüş ve Önerilerini plana adeta dikte ettirerek yansıtmışlardır. Bu etkin güçler kimlerdir? Bu güçler emperyalizmin üitrslararası kuruluşları IMF, Dünya Bankası, OËOD'dır. Bu güçler yerli tekelleci sermaye kuruluşlarıdır. TUSİAD'dır, Koç Holding'dir. Emperyalistlerin ve yerli ortaklarının çeşitli düzeyde ki müdahaleleri ile biçimlenen son strateji ve taslak, şimdi, demokratiklik görünümü altında bizlerin ve toplumun diğer emekçi kesimlerinin bilgisine sunulmaktadır. Amaç ve kapsamı oldukça belirlenmiş, hedefleri saptanmış bir planın bizim burada dile getireceğimiz Öneriler ve eleştirilerle ne ölçekte değişeceği şüphelidir.

Ancak bir görüş ve önerilerimizi toplumsal hayatın çeşitli alanlarında olduğu gibi, geçmiş plan çalışmalarında olduğu gibi bu platformda da dile getireceğiz. Bugüne kadar savunduğumuz • Mèplerimizi bu platformda da savunurken sömürüye karşı mücadele; toplumsal değerlerimizin, tarihsel çevrenin, doğal kaynakların, kentlerin, topraklarımızın, ormanlarımızın, tahribinin önlenmesi; insan gücümüzün geliştirilmesi ve toplumumuza empoze edilen çarpık kapitalist büyüme ve tüketim toplumu modelinin bütün uzantılarına karşı mücadele, çıkış noktamız olacaktır.

Emekçi halkımızın mücadele safında yer tutan mühendis ve mimarlar olarak uzmanlık alanlarımızdan yola çıkarak sömürüyü teşhir ve taleplerimizi yükseltme görevimizin plana da yansımaları için mücadele vereceğiz. Emperyalizme karşı bağımsızlığı, halk için özgürlük ve demokrasiyi savunacağız.

Şimdi, II. Bölüme geçmeden önce, yıllardır savunduğumuz genel plandaki taleplerimizi sıralamak istiyoruz :

1 — Ülkemizi emperyalist-kapitalist sisteme siyasi, ekonomik, eskeri ve kültürel bakımdan bağımlı kılan tüm anlaşmalar iptal edilmeli bu amaçlara hizmet eden (NATO) CENTO, AET, IMF, vb.3 tüm örgütlerle ilişkiler kesilmelidir.

2 — İşçi - Memur ayırımı yapılmaksızın tüm çalışanlar grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklara kavuşmalıdır. (Plan metninde toplu sözleşme hakkının yaygınlaştırılacağından bahsedilirken, grevden bahsedilmemesi ilginçtir.)

3 — Herkese iş sağlanmalı, işsizlik sigortası kurulmalıdır,

4 — MİYAK kesintilerine son vermeli, birikmiş kesintiler faizleri ile birlikte iade edilmeli, İYAK gibi girişimlerden vazgeçilmelidir.

5 — Asgari ücret tek kişiye göre değil işçi ailesine göre saptanmalı, asgari ücretin saptanmasında çalışanların örgütleri söz sahibi olmalı, asgari ücret her yıl belirlenmeli, kararın gecikmesi halinde geciken aylara alt farklar tam olarak ödenmelidir.

6 — Emekli olabilmek için gerekli çalışma süresi kısaltılmalı, emekli maaş ve ikramiyeleri yükseltilmeli 1970 öncesi emeklilerin durumu düzeltilmelidir.

7 — Ücretliler üzerindeki vergi yükü kaldırılmalı, sermayeye tanınan tüm vergi ayrıcalıklarına (İhracatta vergi iadesi, yatırım indirimi, gümrük muafiyeti vb.) son verilmelidir.

8 — Asgari geçim İndirimi en az asgari ücret düzeyine yükseltilmeli, ücretlinin ailesine de kapsamlı ve yalnızca ücretlilere uygulanmalıdır. Ücret, indirim miktarı vergiden düşülerek vergilendirilmelidir.

9 — Çalışanlara alt SSK ve Emekli Sandığı Kurumları birleştirilmen, bu kurumun yönetim ve denetiminde çalışanlar kesin söz ve karar sahibi olmalıdırlar.

10 — Tüm halka ücretsiz sağlık hizmetleri sağlanmalı, genel sağlık sigortası halkın çıkarlarına uygun bir yapıda yasallaştırılmalıdır. Bakıma muhtaç kişilere ücretsiz bakım sağlanmalı, hakları korunmalıdır.

11 — İş yerlerinde iş güvenliği sağlanmalı, İş hastalığına yol açan koşullar kaldırılmalı, teh-

likeli İşlerde çalışanlara gerekli koruyucu donanım verilmelidir,

12 — Çocuk işçi ve çıraklar üzerindeki baskı ve angarya son bulmalı, çocuk işçi ve çıraklar sigorta kapsamına alınmalı, iş kollar) düzeltilmelidir.

13 — Kamu Kuruluşlarında çalışanlar kesin söz ve karar sahibi olmalı, yöneticiler çalışanlarca belirlenmelidir.

14 — Analık toplumsal bir işlev sayılmalı, kreş ve ana okulu İhtiyaçları giderilmeli, kadın - erkek eşitliğini zedeleyen yasa maddeleri iptal edilmeli, eşit işe eşit ücret İlkesi uygulanmalı, yeterli doğum izni verilmelidir.

15 — Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık toplum yararına denetlenmelidir.

16 — Tüm araştırma, planlama uygulama ve yayın çalışmalarında TMMOB desteklenmelidir.

17 — Ülkemizde yapı üretimi tekellerin, spekülâtörlerin çıkarlarına uygun, denetimsiz bir gelişim izlemektedir. Yapı üretiminin araştırma, proje ve uygulama aşamalarında toplum yararına denetlenmesi ve geliştirilmesi doğrultusunda TMMOB'ye bağlı Odalar tarafından sürdürülen Ortak Mesleki denetim uygulaması kurumsallaştırılmalıdır.

Ülkemizde üretilen ve ithal edilen tüm ürünlerin kalite saptanma ve belgelenmesinde, toplum yararına bir denetim sağlanabilmesi için, kalite belgesi uygulaması TMMOB eliyle gerçekleştirilmeli, konuya ilişkin uygulama kurumsallaştırılmalıdır.

18 — Bugün ülkemizde bilgi işlem sistemleri ve merkezleri konusunda merkezi bir politika bulunmamaktadır. Çeşitli kurumlarca gerçek ihtiyaçlar ve gerekli kapasiteler belirlenmeden gelişigüzel biçimde büyük yatırımlara girişilmekte, her kuruluşça ayrı bir bilgi işlem merkezi kurulmaktadır. Üretim faaliyetleriyle ilgili olmayan hizmetler için kullanılan ve atıl kapasiteli bilgi işlem merkezleri için her yıl emperyalist ülkelere milyarlar ödenmektedir. Bilgi İşle merkezleri konusunda merkezi bir politika izlenmeli, merkezlerin ülkemizin gerçek İhtiyaçları doğrultusunda çalışması sağlanmalı, kaynak israfı önlenmelidir.

19 — Öğretim programlarında ve ders kitaplarındaki çağdışı öz ayıklanmalı, eğitim program-

lan ve ders kitaplarının ülke koşulları ve yapısına uyan bilimsel bir içerikte olması sağlanmalıdır.

Çalışan kitlelerin, özellikle kırsal kesimde yaşayanların, temel eğitimden geçirilmesi için yaygın bir eğitim kampanyası açılmalı, eğitim kurumları ülke düzeyinde yaygınlaştırılmalıdır.

Kültür düzeyindeki emperyalist biçimlendirmeye son verilmelidir. Sınıf ayırımına dayalı, eşitsiz eğitim düzeninin olumsuz etkilerinin azaltılması için, emekçi sınıf ve katmanların çocuklarının eğitimi için devlet desteği sağlanmalı, bu öğrencilerin eğitim öğretim yapabilmeleri için gerekli giderler devletçe karşılanmalıdır. Öğrencilerin, kitap, burs ve yurt sorunlarına çözüm getirilmelidir.

Üniversite önündeki yığılmanın karşısında, egemen sınıflarca izlenen öğretim üyesiz, kitapsız, laboratuvarsız, binasız okul açma siyasetine son verilmeli ülke gerçeklerine uygun bir eğitim planlaması yapılmalı, orta öğrenimde teknik eğitime ağırlık verilmeli, meslek okullarındaki angarya kaldırılmalıdır.

Okullarda yönetime, öğrenciler ve çalışanlar da katılmalı, yüksek öğrenim kurumlarının özerk ve demokratik olması sağlanmalı, hükümetin üniversiteye el koyma yetkisi iptal edilmelidir.

Bütün üniversite, yüksek okul, akademiler demokratik bir yasa içinde bütünleştirilmelidir.

Üretimden kopuk, diplomalı, işsizlerin çoğalmasına neden olan eğitim sistemi, egemen sınıfların değil, halkın çıkarları doğrultusunda değiştirilmeli, öğrenim kurumlarında üretilen bilginin, tekellerin değil, halkın gereksinimlerinin karşılanması için kullanılması sağlanmalıdır.

Çalışanlar için, meslek içi eğitim yaygınlaştırılmalı, bu eğitim, çalışanların bilgi ve becerisini arttırmaya yönelik olmalıdır.

Tüm teknik eğitim gören öğrencilere, uzmanlık alanlarına uygun ve mesleki açıdan yararlanabilecekleri staj alanları sağlanmalı, Özel kesim kuruluşları için staj yeri verme zorunluğu getirilmeli, staj yeri dağıtımı TMMOB'-ve yönetim denetimde söz sahibi olduğu özerk bir kuruluşça gerçekleştirilmeli, konuyla ilgili yasal önlemler alınmalıdır.

Özellikle teknik eğitimde, mesleki kademe yükselmesini engelleyen uygulamalara son verilmelidir.

20 — Zorunlu olarak transfer edilen teknoloji, ülkenin varolan sanayi yapısı, kaynakları ve gereksinimlerine uyarlanabilen ve ülkenin teknik gücü tarafından özümlemlenip geliştirilmelidir.

Teknik eğitim, ülke koşullarına göre planlanmalı ve «beyin göçü» engellenmelidir.

Merkezi bir araştırma-geliştirme kurumu kurulmalı, TBTAK yeniden düzenlenmelidir.

Proje ve proseslerin mühendislik hizmetleri yerli elemanlarca yürütülmeli, transfer edilen teknolojinin seçimi ve değiştirilmesinde teknik elemanlara sorumluluk verilmelidir.

21 — Kamu - özel - yabancı sermaye ortaklıkların tasfiye edilmelidir.

Kamu kuruluşlarının tekelci sermayenin çıkarları doğrultusundaki işleyişleri son bulmalıdır.

Kamu kuruluşlarının ürünleri, halkımıza aracısız ulaştırılmalıdır.

Birinci bölümde genel olarak söyleyeceklerimiz burada sona ermektedir. Şimdi, İkinci bölümde, uzmanlık alanlarımıza ilişkin görüş ve taleplerimize değinmek istiyoruz.

II — ÖZEL (UZMANLIK ALANLARIMIZDA)

Bu bölümde, uzmanlık alanlarımıza ilişkin olarak sanayi, doğal kaynaklar, enerji, tarım, ormancılık, kentleşme-konut-turizm, ulaşım-altyapı, çevre ve meteoroloji konularında görüş ve taleplerimiz özet olarak verilmektedir.

II A — SANAYİ

Ülkemizde sanayi dışa bağımlı, tekelci, montajcı, tüketim malları üretimine dönük bir yapıdadır.

Bu yapı nedeni ile sanayi bir çok girdisi dış ülkelerden ithal edilmektedir. Bir çok yatırımın makina ve donatımının dış ülkelerden alınması gerekmektedir. Az sayıda tekel, bir çok ma-

lin üretim ve dağıtımını denetimi altında tutmakta, tekel fiyatlarıyla sömürsünü arttırmaktadır. Sanayi üretim bileşimi içinde birinci sırada tüketim malları yer almaktadır. Yatırım malları sanayii ise çok az gelişmiştir. Tekelci sermaye halktan alınan vergilerden oluşan bütçeden çeşitli Özendirme tedbirleriyle desteklenmektedir. Sanayi ilkel ve dışa bağımlı niteliğinden dolayı teknoloji transferleriyle sömürü daha da ağırlaşmaktadır. Sanayileşmenin gerçek ölçütü, yatırım malları sanayi ve ağır sanayii ya¹nızca gelişmesi değil, aynı zamanda ülke kaynaklarına dayalı, bağımsız ve teknoloji üretecek biçimde gelişmesidir. Oysa ülkemiz sanayinin gelişmesi egemen çevrelerin yönetiminde yukarıda özetlenmeye çalışıldığı gibi tam ters yönde olmuştur.

Bu yapıyı hazırlayanlar da bugün içine düştükleri bunalım nedeni ile bu yapıdan şikayet etmektedirler. İşçi sınıfının ve yandaşı emekçilerin, onların bir parçası olarak da bizlerin sorunu bu yapıyı sürdürmek için çözüm yolları aramak değildir. Tersine yapıyı değiştirmek için gerekli taleplerde bulunmaktır. Bu gözle bakıldığında DBYKP'nın da mevcut yapıyı bir takım küçük düzeltmelerle sürdürmek istediği ortadadır. Her ne kadar plan taslağında «Sanayide köklü bir dönüşümü gerçekleştirme amacına yönelik olarak İmalât sanayi içinde ara ve yatırım malları üreten sanayilerin geliştirilmesi hedef alınmaktadır, «denmekteyse de, DBYKP'nın imalât sanayine ilişkin sayısal hedeflerine bakıldığında küçük düzeltmeler dışında yapısal bir değişiklik gözlenmemektedir. Yapısal değişikliğin bir göstergesi olarak İmalât sanayinin hedefleri alınır, bu hedeflerin gerçekleşeceğini varsaysak bile, çok küçük düzeltmeler dışında varolan yapının değişmeyeceği söylenebilir. DBYKP taslak özeti 38. sayfadaki verileri, gelişmiş kapitalist ülkeler ve sosyalist ülkelerdeki yapıyla karşılaştırdığımızda bu daha açık şekilde görülmektedir.

Tüketim malları sanayii, imalât sanayinin yüzdesi olarak, Türkiye'de 1978 yılında % 42 iken 1983 yılında % 36.5 olacağı hedeflenmektedir. Oysa bu oran gelişmiş kapitalist ülkelerde % 18, sosyalist ülkelerde % 24'dür. Ara malları sanayinde Türkiye'de 1978 yılında % 41 iken 1983 de % 43.8 olması beklenmektedir. Oysa bu oran kapitalist ülkelerde % 25, sosyalist ülkelerde % 34'dür En çarpıcı farklılık yatırım

malları sanayinde gözlenmektedir, Türkiye'nin İmalât sanayii üretiminin 1978'de % 18.9'u yatırım malları iken, 1983'de bu oranın % 19.6'ya çıkacağı hedeflenmektedir. Oysa yatırım malları sanayi üretimi toplam İmalât sanayi üretiminin gelişmiş kapitalist ülkelerde % 51'ini, sosyalist ülkelerde % 48'ini oluşturmaktadır. Kaldı ki Türkiye'de yatırım malları ve ara malları sanayinin içinde diğerlerinin aksine bazı tüketim malları sanayileri de girmektedir. Sayılarda gösteriyor ki bir yapı değişikliğinden söz etmek çok güçtür.

Yapı değişikliğinin, sağlıklı bir sanayileşmenin, ülkemizin bağımsız olmasıyla, emperyalist sömürü ağının dışına çıkılmasıyla, İşçi sınıfının iktidarının gerçekleşmesiyle olacağını vurgulayarak, günümüz koşullarında sanayileşmeye ilişkin talepleri şöyle sıralayabiliriz.

1 — Yabancı sermayeye tanınan her türlü ayrıcalıklar kaldırılmalı, yabancı sermaye yatırımları devletleştirilmelidir.

2 — Yerli yabancı sermayeye tanınan ve bedeli halk tarafından Ödenen her türlü özendirme tedbiri iptal edilmelidir.

3 — Sanayileşmede gerçek yatırım malları üretimine ağırlık verilmelidir. :

4 — Ulusal kaynaklar değerlendirilmeli, girdi yönünden dışa bağımlılık azaltılmalıdır.

5 — Metal üretim sanayinde madencilikten başlayarak, nihai ürünlerin üretim ve pazarlamasına kadar dikey bir entegrasyona gidilmelidir.

6 — Kamu yatırımları yerli ve yabancı sermayeye aramalı üretir durumdan çıkarılmalıdır,

7 — Tarım ve sanayi arasında dengeli bir ilişki kurulmalı, tarımsal üretimin sanayide değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

8 — Yeni yatırımların teknoloji seçiminde emperyalist ülkelere bağımlı kalınmamalı, küçük ölçekli geri teknoloji tesisleri kurulmamalıdır.

9 — Yeni yatırımlarla ilgili fizibilite, proje ve müşavirlik hizmetlerinin yürütülmesinde yabancı müşavir firmaların etkinliğine son verilmeli, bu yolla yatırımları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeleri engellenmelidir, r :

10 — Genel olarak ilaç, boya sabuni gibi temel ihtiyaç maddeleri ile kimya sanayinin de

dahil olduğu çok geniş bir sanayi alanına ana girdi ve yardımcı madde üretmesi gereken temel kimya sanayi!, Azot sanayii ve petro - kimya tesisleri dışında bugün yok gibidir. Halen ithalât içinde en önemli kalemlerden birisi oluşturan yapay gübre üretimi ise, gerek azot sanayinin gerekse özel kesimin, başta hammadde bakımından dışa bağımlı olması ve düşük kapasitelerde çalışması nedeniyle yetersizdir. Gübre üretiminde kömür, fosfat kayası, pirit vb. yerli girdilere dayanılmalıdır.

Petro-kimya sanayiinin üretimi ise plastikler ve oto lastiği olmak üzere iki ana daldadır. Esas tüketim malları üretimini besleyen bir yapıya sahip olan petro • kimya sanayii, toplum gereksinimlerini temel alan bir üretimi geliştirmelidir.

(I B—YERALTI KAYNAKLARI

Türkiye, sanayileşmenin niteliği ve niceliğine uyumlu olarak, yeraltı kaynaklarının ilgili sektörleri (madencilik ve enerji sektörü içinde yer alan petrol) açısından da geri kalmış bir ülkedir.

Bu geri kalış, sanayiinin doğrudan girdi ve girdiler üzerindeki transfer fiyatları mekanizması ile dışa bağımlılığının giderek arttığı ve gelecek yıllarda da daha bir artacağı anlamına gelmektedir. Çünkü Türkiye, örneğin petrolde olduğu gibi bugün bir maden ihracatçısı ülke konumundan maden ithal eden bir ülke konumuna gelmiştir.

Türkiye'nin yeraltı kaynaklarının ilgili sektörleri açısından geri kalmışlığının temel nedeni, sistemin genel yapısına dayanır. Bu temel belirleme çerçevesinde yaklaşıldığında, gerek madencilik ve gerekse enerji sektörü içinde yer alan petrol sektöründeki geriliğin ikincil nedenlerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir :

Madencilik ve petrol sektörlerindeki bu geriliğin ikincil nedenleri arasında kuşkusuz en önemlisi, Türkiye'nin yeraltı kaynaklarının potansiyel anlamda dahi henüz saptanamadığıdır. Denebilir ki, Türkiye bu sektörlerin alt yapı çalışmaları olarak nitelenebilecek «arama» aşaması çalışmalarında son derece ilkel bir aşamada bulunmaktadır. Örneğin, bu sektörlerin dayandığı temel jeolojik etüdler, henüz Türkiye'nin sınırlı bir alanı için yapılmıştır.

Madencilik ve petrol sektörlerindeki geriliğin ikincil nedenlerinden biri de, emperyalizmin bu kaynaklar üzerindeki tasarrufudur. Öyleki bugün yürürlükte olan Petrol Kanunu bir A'BD'li uzman tarafından hazırlanmıştır.

Madencilik ve petrol sektörlerindeki geriliğin yukarıda belirtilen gerek temel ve gerekse bu temel nedene bağlı ikincil nedenleri ışığında, yeraltı kaynaklarımız ile ilgili sektöre! bazdaki talepler şunlardır :

1 — Yeraltı kaynaklarımızla ilgili yabancı sermayeye verilmiş tüm arama ve işletme ruhsatlarının (özellikle petrolde arama izinleri) tazminat ödenmeksizin iptal edilmelidir.

2 — Yeraltı kaynaklarımızla ilgili yeni projelerde: dış finansman, teknoloji ve teknik hizmet ithali için yapılacak anlaşmalar, emperyalist sömürü söz konusu olmayacak bir içerikte yapılmalıdır.

3 — Yeraltı kaynaklarımızla ilgili her türlü mevzuat (Petrol ve Maden Kanunu gibi) günün koşullarına ayarlanması ve bu mevzuatın sömürüye ve bağımlılığa neden olmayacak bir biçimde düzenlenmelidir.

4 — Yeraltı kaynaklarının potansiyel anlamda dahi yeterince saptanmadığı gerçeğinden hareketle, Türkiye'nin ivedilikle temel jeolojik ve ardından da detay jeolojik etüdü tamamlanmalıdır.

5 — Yeraltı kaynaklarının gerçek sahibinin halk olduğu doğru tesbitinden hareketle :

— Türkiye petrol kaynakları açısından denizleri ve karaları ile tek bir ruhsat alanı olarak ele alınmalıdır.

— Bütün petrol faaliyetleri (araştırma, üretim, taşıma, depolama, rafinaj, işletme ve dağıtım) tek elden bir devlet kuruluşunca yürütülmelidir,

— Halkın somut talebi v% yaran (ısınma için yakıt talebi) doğrultusunda örneğin tüm özel kesim linyit arama ve işletme izinleri iptal edilerek devlete aktarılmalıdır.

6 — Devlet kuruluşlarının büyük tekellere fon aktarmasının önüne geçilmelidir. Taş kömürünün özel kesime maliyetinin çok çok altında satılmasının engellenmesi gibi...)

7 — Petrole dayalı termik santrallerin dondurulmalı ve artık yenileri için girişimde bulunulmamalıdır.

8 — Manyezit, boraks, antıman, krem ve ve barit kaynaklarımız yalnızca birer döviz kaynağı olarak düşünülmemeli, bu kaynaklar nihai ürün olarak değerlendirilmelidir,

9 — Demir, bakır, fosfat ve taş kömürü ve linyit kaynaklarımız için hızlandırılmış projeler (aramadan üretime dek) ele alınmalıdır.

II C — ELEKTRİK ENERJİSİ

Kesinti ve kısıntı uygulaması biçiminde günlük yaşama yansıyan enerji yetersizliği, özellikle kent ve kır nüfusunun domestik gereksinimi ve küçük üretici aleyhine genişleyen boyutlarda etkisini sürdürmektedir. Olağan dışı enerji kesilmeleri bir yana bırakılırsa, uygulanan programlı kesintilerin karşılığında ortaya çıkan enerji açığı günlük 5-6 milyon kwh dolayındadır.

DBKP stratejisinde, enerji darboğazının aşılması amacıyla ulusal kaynaklardan öncelikle yararlanılacağı belirtilmiştir, Burada kullanılan öncelikle deyimi, dış kaynaklara'bağlı enerji üretiminin de söz konusu olacağı anlamına gelmektedir. Oysa ülkemizin içinde bulunduğu koşullarda, petrol santrallerinin mevcudunu artırmaksızın yalnızca doğal kaynaklardan yararlanmayı planın değişmez ilkesi haline getirmek gerekir.

Elektrik enerjisi alanını ilgilendiren en genel ve güncel talepler aşağıdadır:

1 — Doğal kaynaklardan yararlanma konusunda Plan Stratejisi ile Plan Taslağı arasında çelişkili ifadeler yer almaktadır. Su ve kömür gibi doğal kaynakları kullanacak yatırımlara hızla girişilmesi planın bütününe egemen olmalıdır. Öte yandan doğal kaynakların kullanım olanağı, bu kaynaklar üzerindeki —Anayasa da aykırı olan— özel mülkiyetin kesinlikle kaldırılmasına bağlıdır, Bu amaca yönelik yasal bir statünün zorunlu olduğuna da değinmek gerekir.

2 — Ülkemizde kaynakların sağlıklı bir envanteri çıkarılmamıştır. Özellikle madensel hammadde kaynaklarının varlığının kesinlikle bilinmesi ve buna koşul olarak kaynakların geliştirilmesi için, envanter çalışmaları, yukarıda belirtilen mülkiyet engeli de aşılarak yapılmalı ve

araştırmacı kuruluşların etkinliği ve eşgüdümü sağlanmalıdır.

3 — Enerji darboğazının oluşmasında, ilgili yatırım malları üretiminin yapılamayışının da etkisi vardır. Bu nedenle ağır elektroteknik sanayiinin kurulması yolunda hızlı adımlar atmak gerekecektir. Ancak bu alandaki girişimin devlet eliyle yerine getirilmesi sözkonusudur. Planda ara ve yatırım malları üretiminde kamu kesimine Öncelik tanınacağı belirtilmekle birlikte, sanayileşme olgusunda sürekli geçen «özendirme» ve «yarışmacı kimlik» kavramları temel sanayi kuruluşlarının kurulmasında devlet rolünü belirsizleştirici niteliktedir. Ayrıca devlet eliyle kurulması gereken elektroteknik sanayii, yatırım mallarının projelendirilebilmesini de içermelidir.

4 — Planda yer alan nükleer santralleri yapımı ve nükleer enerji girdisinin kendi doğal kaynaklarımızdan sağlanması hızlandırılacaktır» ibaresi ne mevcut durum ne de gelecek açısından gerçeği yansıtmaktadır. Nükleer santrallerin yapımı finansman, dışı bağı yakıt kullanılması, hızla gelişen teknolojisi ve nükleer artıkların saklanması gibi çok çeşitli nedenlerden ötürü yakın plan hedefleri arasında yer alamaz. Bu nedenle, doğal kaynakların henüz Önemli bir bölümünün atıl durumda bekletildiği bir dönemde, nükleer santral projesinin durdurulması zorunludur.

5 — Elektrik üretim, iletim ve dağıtımının tek elden ve devlet eliyle yapılması esastır. Bu ilkeye aykırı olarak varlıklarını sürdüren ve Türkiye Elektrik Kurumu yasasına rağmen genişlemeye çalışan ayrıcalıklı şirketler TEK'na devredilmelidir. Planda, yükümlülüklerini de yerine getirmeyen ayrıcalıklı şirketlerin olumsuz karakterine bile yer verilmemiştir. Öte yandan bu ve benzeri konularda daha ileri düzenlemeler ve değişiklikler içeren yeni bir TEK yasasına gerek duyulduğunu belirtmekte yarar vardır.

6 — Planda, elektrik kullanımında savurganlığın Önleneceği ve elektrik enerjisinin üretime dönük olarak kullanılacağı belirtilmektedir. Savurganlığın önlenmesi, bilimsel bir model ve uygulama konusudur. Bu anlamda enerji tasarrufu, üretim ve tüketimde aynı işi daha az enerji girdisiyle sağlamak demektir. Bu nedenle fazla enerji tüketen her türlü makina ve aygıtın daha verimli teknolojiyle değiştirilmesi söz konusu-

dur. Planda, çeşitli firmaların ürettiği benzer mallar arasında fazla enerji tüketenlerin üretiminin engellenmesi gibi pratik bir önlem de yer almamıştır. Öte yandan elektrik enerjisinin üretime dönük kullanılmasından söz üretim yapan kuruluşların ne üretmesi gerektiğine de değinilmemiştir. Temel gereksinme malları yerine lüks maddeler imal eden sanayi kesiminin gelişimine izin verilmemelidir. Bu aynı zamanda tasarruf konusunun da içinde yer alır.

7 — Nüfusunun yarısı elektrikten yararlanmayan ülkemizde, bölgeler arasında da büyük dengesizlikler vardır. Doğuda üretilip batıya nakledilen elektrik enerjisinden yararlanma oranı, batıda 1000 kwh/kişiyi aşarken, doğuda bazı yörelerde 6 kwh/kişiyeye kadar düşmektedir. Sanayi ve domestik tüketim açısından bölgeler arası dengenin sağlanması önem taşımaktadır.

HD—TARIM

Türkiye faal nüfusunun %61,2'nin uğraşısı olan, toplam ihracat gelirimizin % 62,6'sı ve toplam milli gelirimizin % 22,2'sini oluşturan tarım sektörü; ekonomideki payı, barındırdığı nüfus ve ihracat yönünden ekonomide önemli bir yer tutmaktadır. Ancak emperyalist-kapitalist sistem içerisinde tekeli burjuvazinin desteğine sahip bulunan bey, ağa, şeyh, kapitalist çiftçi ve aracı koalisyonu nedeniyle tarım sektörü bugün kır emekçilerinin aleyhine işlemektedir.

Genelde üretim araçları mülkiyeti, önelde ise toprak - İnsan ilişkilerinin ortaya çıkardığı sorunlar, özellikle son yıllarda kendisini iyice hissettirmiş ve kırsal kesimde gelişme, bugün belirtilen hedefin bile altında kalmıştır. Ülkemizde tarım işletmelerinin yapısı, tarımsal girdi ve fiyatları ve üretimi destekleme alımları ve taban fiyatı tespiti uygulamaları, pazarlamadaki yetersizlik, tarımsal üretimde yeni teknolojinin uygulanamaması nedeniyle üretimin ekolojik faktörlere bağımlılığı (verim düşüklüğü), amacından saptırılmış kooperatifçilik, üretici ve tüketici açısından fiyatlar (son 5 yılda gıda maddelerindeki fiyat artışı % 45 - 50'dir ve nihayet Ortak Pazar ile ilişkiler, tarım sektöründe Türkiye'nin dışa bağımlılığını pekiştirmiştir.

Kırsal kesimdeki ilişkiler içerisinde, tarım proletaryası az topraklı ve topraksız yoksul köylüler, üretim sürecinde büyük toprak sahipleri

tarafından sömürülmektedir. Buna ek olarak, küçük üreticiler ve orta köylüler de, pazar ilişkileri çerçevesinde tefeciler, toptancı tüccarlar ve tekeli sermaye tarafından sömürülmektedirler. Üreticiler ürünlerini değerlerinin altında fiyatlarla satarak emeklerinin karşılığını alamamakta, öte yanda tarım girdilerini (tarım aletlerini, gübre, ilaç) ve temel tüketim maddelerini değerinin üzerinde tekel fiyatlarıyla ve çoğu zaman karaborsa fiyatıyla satın almak zorunda kalmaktadırlar.

Bu sömürü ve soygun mekanizması içerisinde, araçların, büyük tüccarın ve köylüyü fahis faiz oranları ile borçlandıran tefecilerin, varlık nedenlerinin [başında emekçi kesimlerin pazarlama ve nakliye olanaklarından yoksun bulunmaları, tarımsal kredilerdeki korkunç eşitsizlikler ve kooperatiflerin çoğunlukla büyük mülk sahiplerinin ve araçların etkinliği altında olmasından gelmektedir.

Tarım sektöründe istenilen düzeye ulaşılması, toprak ve su kaynaklarının etkin bir şekilde değerlendirilmesi, arazi kullanımının denetlenmesi, tarımsal üretimin planlanması, verimliliğin, üretimin ve gelirin artırılması, gelirin emekçiler arasındaki dengeli olarak dağılması, ancak kır emekçilerinin çıkarlarına uygun gerçek bir Toprak Reformu Yasasının uygulanması ile gerçekleştirilebilir.

TOPRAK REFORMU

Anayasa Mahkemesince iptal edilen ve bu nedenle yürürlükten kalkan 1757 sayılı «Toprak ve Tarım Reformu Yasası» yerine hazırlanarak Bakanlar Kuruluna sunulan ve özünde 1757 sayılı yasadaki daha geri hükümler içeren «Toprak ve Tarım Reformu Yasa Tasarısı» yerine demokratik bir «Toprak Reformu» Yasası uygulanmaya konulmalıdır.

Toprak Reformundan amaç, feodal ilişkileri tasfiye etmek, büyük toprak ağalarının iktisadi ve dolayısıyla siyasi etkinliğine son vermek olmalıdır. Toprak Reformunun demokratik yönünü belirleyen, köylülüğün toprak köleliğinden ve büyük toprak sahiplerinin ağır baskı ve sömürsünden kurtarılmasıdır. Bu doğrultuda bir toprak reformu şu ilkeleri kapsamalıdır:

1 —: Toprak reformuyla toprak, köylüye bedelsiz dağıtılmalıdır. Yoksul köylüye toprağın bir bedel karşılığı verilmesi, geçimini zorlukla karşılayan köylünün eski toprak sahibine rant ödemeye devam etmesi demektir. Esasen yoksul olan köylü, çoğu zaman bu bedeli kendi dar gelirinden Ödemek zorunda kalacak, o zaman geçimini sağlamak için tefeciye borçlanması kaçınılmaz olacaktır. Bu işe onu, toprağının mülkiyetini, ya da tasarruf hakkını tekrar büyük toprak sahiplerine kaptırması için zorlayan bir etken olacaktır.

2 — Toprak dağıtımından toprak alan köylüye, üretim araçlarını sağlamak için uzun vadeli ve faizsiz yardım yapılmalı, köylünün, üretim sermayesi edinmek için tefecilere faiz ödemesi önlenmelidir.

3 — Tarıma yönelik sabit yatırımlar öncelikle reformun uygulandığı bölgelere kaydırılmalıdır.

4 — Tüm yurt düzeyi «Toprak Reformu Uygulama Bölgesi» olarak ilan edilmelidir.

5 — Toprak Reformu Uygulama Bölgeleri aynı zamanda «Tarımsal Üretim Planlamasının uygulama bölgeleri olarak ele alınmalıdır.

6 — Topulama, yani arazi kadastrounun, Anayasanın Özüne uygun, kamu ve toplum yararına bir içeriğe kavuşturulması ve reform hedefleriyle uyumlu bir toprak kadastrouna dönüştürülmesinin sağlanması gerekmektedir.

7 — Tapulama sırasında zilyetlik hükümleriyle toprak verilmesi kuralının kaldırılması, yani 766 sayılı Tapulama Yasasının 33. maddesinin ve eklentilerinin yürürlükten kalkması sağlanmalıdır. Ya da tapulama ile toprak dağıtımı aynı aşamada ele alınarak zilyetlik kuralının toprak reformu ilkelerine ve Ölçütlerine uygun olarak kullanılması yolu seçilmelidir.

8 — Kamulaştırmalarda izlenecek yol, bugünkü sınırlamalar içinde toplum yapısına en düşük toplumsal mahiyette karşılanacak biçimde ve toprak dağıtılan köylüden bir rant ödemesine yolaçmayacak nitelikte belirlenmelidir.

TARIM KESİMİNE İLİŞKİN ÖNERİLER

1 — Tarımsal Destekleme Politikasının küçük üreticinin emeğinin karşılığını verecek dü-

zey getirilmesinin yanısıra tarımda kapitalistleşme olgusunu olumsuz yönde etkileyecek bazı önemli fiyat dışı amaçları da içermesi gerekir, bu amacın uygun olanakla;

1.1 — Üretim amaçlarının yaygınlaştırılmasını sağlayacak Toprak Reformu

1.2 — Tarımın hava koşullarına bağlılığını en az düzeye indirecek, verim ve dolayısıyla üretim dalgalanmalarını azaltacak uygun bir sulama politikası,

1.3 —Yine verimlilik dalgalanmalarını azaltacak ve tarımda üreticinin maliyet sorunlarını çözümlenecek, teknoloji düzenini değiştirecek ve geliştirecek, ucuz girdi tedarik, üretim ve dağıtımını amaçlayan programlar,

1.4 — Küçük üreticiyi himaye eden bir kredi politikası,

1.5 — Tarımda belirsizlik ve risk faktörlerinin etkilerini azaltıcı «Tarım Sigorta Kurumu»

1.6 — Tarım üreticilerinin kooperatifler ve birlikler halinde örgütlenmeleri ve bu örgütlerin pazarlama tesisleriyle donanımların sağlanması gibi temel unsurların hayata geçirilmesi gerekir.

2 — Tarım ürünlerinde ekimden önce garanti fiyatları, hasattan öncede destekleme fiyatları ilan edilmelidir.

3 — Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bünyesinde «Tarımsal Destekleme Politikasının yürütülmesinden sorumlu, destekleme politikasının amaç, araç ve uygulama alanlarına saptayacak, fiyat yoluyla desteklenecek ürünleri seçecek ve fiyat düzeylerini saptayacak, destek programları için gerekli araştırma ve etüdler yapacak ve yaptıracak, finansman ve pazarlama sorunlarıyla ilgilenecek, iç ve dış pazar haberlerini izleyecek, destek programlarına bütünlük ve esneklik getirecek, yasa ile kurulmuş aktif bir örgüt kurulmalıdır.

4 — Tarımsal krediler küçük ve orta üretime yönlendirilmeli, aracı ve toptancı tüccarların fonksiyonu kaldırılmalıdır. Tarım sektörüne kredi sağlayan kurumlar yeniden düzenlenip bütünlüştürülmeli ve tarım kredileri kesinlikle projeye dayandırılmalıdır,

5 — Tarımsal girdi üretimi ve fiyatları kır emekçilerinin yararına düzenlenmelidir. Girdi üretiminde öncelikle yurt içi ham madde kay-

riaklaî değerlendirilmeli, tesislerin tam kapasite ile çalışmalarını sağlayacak gerekli önlemler alınmalıdır.

6 — Tarımsal girdi temini amacı ile yapılacak yatırımlar (traktör, Zirai alet ve ekipman, gübre ila vb.) kamu veya üretici kooperatifler tarafından gerçekleştirilmelidir.

7 — Tarımsal arazilerin amaç dışı kullanılmasını önleyici yasal önlemler acilen alınmalıdır,

8 — Tarımsal rnlerin ihraç maksadı ile standardizasyonu, kalite kontrolü, zirai karantina hizmetleri ve ihraç müsaadeleri birleştirilerek tek elden Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca yürütülmesi için gerekli yasal önlemler alınmalıdır.

9 — Bütün meralar, orman alanları ve su kaynakları (balıkçılık dahil) zerinde kamunun denetimi artırılmalı bu kaynaklar toplumsal denetim altında kullanılmalıdır.

10 — Tarım işletmesi bitkisel ve hayvansal üretim olarak bir bütündür. Amaç bu bütünlüğü bozmadan hayvansal üretimi artırmak olmalıdır.

11 — Türkiye hayvancılığında özellikle damızlık yönünden dışa bağımlığı ortadan kaldıracak bir hayvancılık politikası benimsemelidir.

12 — Ulusal Tarım Politikası yeniden saptanmalı ve disipline edilmelidir. Bu amaçla bir Tarım Őurası kurulmalı ve üretim planlanması uygulamasına süratle geçilmelidir.

13 — Tarımda birikecek kaynak birikiminin tarım sektörü ile diğer sektörler arasındaki sömürü mekanizması kırılarak, tarım sektörü elinde kalması ve devletçe desteklenen üretici kuruluşlar yolu ile sanayiye yönlendirilmesi ve bunun için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

14 — Ekonomik nemi olan bazı su ürünlerinde taban fiyat uygulamasına geçilmeli ve üreticiler kooperatifler bünyesinde örgütlenerek gerekli destek sağlanmalıdır.

II —E ORMANCILIK

Bilindiği gibi ormanlar, ürünleriyle işlevleriyle ve yapılan ile toplumsal bir değer olarak gözönünde bulundurulması gereken bir doğal

kaynak ve servettir. Ormanların, biyolojik ve canlı bir varlık olarak bir ülkenin yenilenebilir ve bu nedenle sürekli yararlanılabilir doğal kaynağı olma özellikleri vardır. Bir ülkede orman yetiştirmeye, orman ürün ve işlevlerinden yararlanmaya ayrılmış toprakların ormanla sürekli kaplı olması, boş bırakılmaması gerekmektedir. Yani tüm alanın verim gücünün işletilmesi gerekmektedir. Öte yandan bir ülkede ormanlardan beklenen yararların elde edilmesi için, ülke alanının en az % 30'unun ormanla kaplı olması gerekir. Oysa, lkemizde orman alanları ülke alanının % 24'n oluşturmaktadır. Bu ormanlık alanın % 60'ını kapsayan bölümü bozuk, verimsiz ve boşluktur. Bu alanların verim gücü tam olarak alıştırlanamamaktadır. Ormanlarda birim alandan elde edilen verim, olması gerekenin çok altındadır. Boşaltılan orman alanları yeniden ağalandırılıp ormanlaştırılmalıdır. Oysaki bu yapılamamaktadır.

Ormanların bu yapısının yanında; Orman köylüleri ülkenin yoksul köylüleri içinde yer almakta, bu kesimdeki topraksızlık ve işsizlik büyük boyutlara ulaşmaktadır.

Ülkemizde, toprak dağılımındaki dengesizlik ormanlar aleyhine gelişmektedir. Hayvancılık, otlatma ve mera sorunları, ısınma gereksiniminin karşılanmasındaki çarpıklıklar ormanlar üzerinde baskılar oluşturmaktadır.

Ormanlar, toplumsal değer olmasına karşın, emekçi halk yerine egemen sınıflar yararına işletilip değerlendirilmektedir.

Ülkemiz ormanlarının devlet mülkiyet ve denetiminde olmasına karşın, diğer bir çok alanda olduğu gibi bu kesimde de g, pahalı, rizikolu işler devletçe; kolay, masrafsız ve çok kazançlı işler ise sayılan pek az olan özel girişimlerce yapılmaktadır. Buna ek olarak emperyalist örgüt ve tekellerin de artması sonucu oluşan politika ile ülkemizin hızla ormansızlaşması, ülkemiz doğal dengesinin bozulması ve orman emekçilerinin sömürülmesi sonuçları doğmaktadır.

Dünya Bankası, FAO, İÜFO v.b. kuruluşlar ülkemiz ormanlarının işletilmesinde orman rnferi sanayiinin yönlendirilmesinde kendi çıkarları yönünde etkili olmaktadır.

Plan taslağında ormancılık sektöründen söz edilmemiştir. Buna karşın tarım sektörü içindeki ormancılık üretim payının arttırılması, zaten vs-

tersiz olan ormanlarımız üzerindeki baskının sürmesine neden olacaktır. Bağlı olarak kâğıt üretiminde Öngörülen artış aynı sonucu doğuracaktır,

Emekçi Halk Yararına Olmak Üzere :

1 — Ormanlık kesiminde dışa bağımlılık ilişkilerinden kurtulunmalıdır.

2 — Ormanlardan alınan yerine koymak ve boş alanları üretime sokmak için hızlı, yaygın ve geniş ağaçlandırmalara girilmelidir.

3 — Orman ürünlerinin üretim, işleme, pazarlama ve tüketiminde kamu ve emekçi halk yararı gözönüne alınarak, orman işletmeciliği ve orman ürünleri sanayiinde devletle üretim ve tüketim kooperatiflerinin işbirliği sağlanmalıdır.

4 — Yakacak ve ısınma sorunu ormanların yükünü azaltacak yönde çözümlenmelidir.

5 — Orman kadastro sorunu, ülke genel kadastro sorunu içinde değerlendirilmeli, toprak ve arazi sınıflandırılması yapılmalı, doğal kaynak sayım ve planlaması yapılmalıdır.

6 — Orman işçi ve köylülerinin devlete olan bütün borçları kaldırılmalıdır. Kooperatiflerin orman emekçilerinin çıkarlarını savunan, gereksinmelerini karşılayan bir yapıya kavuşturulmaları sağlanmalıdır.

7 — Orman yangınları cezai tedbirlerle değil, orman emekçilerinin sorunları çözülerek önlenmelidir.

II —F KENTLEŞME, YEREL YÖNETİMLER,

H_F.1 KENTLEŞME

4. BK Planında önceki kalkınma planında olduğu gibi mekan boyutuna gereken önem verilmemiştir. Ülkemizdeki bozuk kentleşme yapısını düzelterek sosyo - ekonomik politikaların fiziki yansımalarının hangi araçlarla nasıl gerçekleştirilebileceği belirlenmemiştir. Bu anlamda,

1 — Çeşitli ölçeklerde, sosyo - ekonomik hedeflerle tutarlı, bölgelerarası dengesizlikleri giderici ulusal fiziki plan bütünlüğünde bölge, alt bölge, metropoliten alan ve kent planları hazırlanmalıdır.

2 — Bu amaçla ilgili kamu kuruluşları arasındaki kopukluk giderilmeli, bu kuruluşlar arasında etken eşgüdüm sağlanmalıdır.

3 — Kent planlaması çalışmaları çok az kaynak tahsisi gerektirmekte, buna karşılık derece önemli oranda yatırımları yönlendirmektedir.

4.4 — DBMKP kent planlaması sürecine gereken önemi vermeli, kontrol ve tüm Ölçeklerdeki fiziki planlamaların kamu kuruluşlarıncaya hazırlanması ilkesini gerçekleştirilmelidir.

II F2 — YEREL YÖNETİMLER

Yerel Yönetim DBMKP Stratejisinde yer yer belirtilen tarifiyle «Özgürlükçü demokrasi kuralları içinde ve demokrasiyi etkinleştirici, demokrasiyi toplumun her kesiminde daha çok gerçeklik kazandırıcı biçimde» olması ana ereğinin hayata geçirilmesinde birincil derecede önemi bulunan bir kategoridir.

Oysa Anayasanın 116. maddesinde de yer alan ilkelere karşı Yerel Yönetimin, demokrasiyi toplum içinde yerleştirmek için gerekli iki temel koşul günümüz Türkiye'sinde henüz Bu koşullar:

1 — Yerel Yönetimin, merkezi yönetim karşısında özerkliği bulunan, mail olanakları özerkliğe uygun olarak sağlanmış bir birim olabilmesinin,

2 — Yerel Yönetim organlarında örgütlenmiş emekçi sınıf ve tabakaların denetiminin artırılmasının, yollarının ortaya konmasıdır.

Hukuksal Çerçeve ve Yerel Yönetimin Merkezi Yönetim Karşısında Özerkliği :

Anayasanın 116. maddesinde merkezi yönetim karşısında Yerel Yönetimlerin özerkliği ilkesi ile mevcut yasalar arasındaki çelişkiler ortadan kaldırılmalıdır.

1 — Belediye Yasası, Belediye Gelirleri Yasası, İmar Planlarının elde edilmesi, İmar Hukuku konut ve arsa sorunu, kentsel hizmetler vb. konularda, Merkezi Yönetimin, bakanlık, İl yönetimi, genel müdürlük gibi değişik kademelerdeki devlet örgütlerinin, yerel yönetim karşısındaki yetki ve ilişkilerini belirleyen hukuki mevzuat kapsamlı bir anlayış içerisinde gerektiğinde çerçeve yasalar çıkarılarak yeni baştan düzenlenmelidir.

2 — Bu amaçla yukarıdaki alanlarda mevcut hukuki yapının ortaya çıkartılması için yasa, tüzük, yönetmelik kararname ve genelgeleri kapsayan geniş bir tarama çalışması yapılmalıdır.

3 — Yerel Yönetimin hukuki yapısının gü-
nün koşullarına göre düzenlenmesinde ana İlke Yerel Yönetimlerin Merkezi Yönetim karşısında özerkliklerinin sağlanması olmalıdır.

YEREL YÖNETİMİN YAPISI İLE İLGİLİ HEDEFLER

Yerel Yönetimlerin yapısı ile ilgili hedefler özellikle belediyeçilik anlayışı içinde somutlaşmalıdır. Yeni belediyeçilik anlayışının temel ilkelere şunlar olmalıdır :

1 DEMOKRATİK BELEDİYE

«Kamu kuruluşları arasında, topluma hizmet götüren kurumlar arasında halkın en çok benimseme, özdeşleşme eğiliminde bulunduğu «ve demokratik ve halktan yana bîr toplum yaratmada önemli bir potansiyeli bağrında taşıyan belediyeler, bugünkü «ant! -demokratik» ve «çağdışı» yönetsel yapılarından kurtarılmalıdır. Bu amaçla, halkın kendi kendini yönettiği, bütün düzeylerde kararların alınmasına, yürütülmesine ve denetlenmesine katıldığı birer kuruluş haline getirilmelidir.

Belediyeler, Anayasaya ve çağdaş kent yönetimi anlayışına aykırı bir biçimde bugün içinde buldukları «özerklikten yoksun» ve «kural-ları başkaları tarafından konan» «bağımlı ve uydu» kuruluşlar olmaktan kurtarılmalıdır.

Yerel yaşantının gerektirdiği ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda, «kural koyucu» birer kuruluş niteliğine kavuşturulmalıdır.

Bugüne kadar halkın yönetiminden uzak tutulduğu ve büyük ölçüde ayrıcalıklı kesimlerin çıkarlarına hizmet etmek durumunda bırakılan belediyeler, bundan böyle emekçi kitlelerin ve geniş halk yığınlarının, yönetiminde ağırlıkla temsil edildiği ve onların çıkarlarına öncelik tanıyan birer kuruluş olmalıdır.

2 — ÜRETİCİ BELEDİYE

Belediyeler, bugüne dek içine hapsedildikleri, «kontrolcü», «aracı» ve «pasif» hizmet anlayışı çemberinden kurtarılıp, «girişimci», «yönlendirici», ve «üretici» birer kuruluş niteliğine kavuşturulmalıdırlar. Bu amaçla belediyeler:

a) Kamu mal ve hizmetlerini (su, elektrik, yol, kanalizasyon, eğitim, sağlık, plan, proje vb.) doğrudan üretmelidirler,

b) Kentte oluşan «tekelci» ve «kurumsal» rantları kırıcı üretimde bulunmalıdırlar,

c) Kentin gelişmesinden doğan rantları topluma aktarıcı üretimde bulunmalıdırlar (örneğin, arsa spekülasyonu önleyici kentsel arsa üretimi, aktif kent planlaması, toplu ulaşım vb.)

3 - TÜKETİMİ DÜZENLEYİCİ BELEDİYE

Kent halkının temel sorunlarından biri olan tüketimin belediyelerce etkin bir düzenlemeye ve denetime bağlı tutulması, kentlerde yaşayan geniş halk yığınlarına getireceği katkı yanında, kırsal ve yöresel üreticilerin ürünlerinin değerlendirilmesinde de, önemli katkısı bulunmalıdır Bu amaçla belediyeler,

a) Kentsel tüketimi, toplum yararı açısından etkin bir biçimde denetlemelidirler,

b) Kent hizmetlerinin ulaşılabilirliğini sağlamalı ve böylece ayrıcalıklı hizmet yöreleri yaratılmasını önlemelidirler,

c) Yaygın tüketime öncelik tanımalıdırlar.

d) Kentsel tüketimin aracısız, ucuz ve sağlıklı yapılabilmesi için kent ölçeğinde kooperatifler (belediye öncülüğünde üretici ve tüketici kooperatifleri örgütleyerek) tanzim satış ve halk pazarları vb. oluşturmalıdırlar.

e) Mahalli vergiler koyabilmelidirler.

4 — BİRLİKÇİ VE BÜTÜNCÜ BELEDİYE

Ülkemizin içinde bulunduğu hızlı kentleşme sürecinin ortaya çıkardığı sorunları, görev ve yetki sınırları ve olanakları kısıtlı olan belediyelerin, tek başlarına vereceği uğraşlarla çözemeyecekleri açıktır. Ayrıca, tekelci bir çözümleme girişiminin neden olacağı kaynak kaybı (kaynakların rasyonel kullanılmasından doğan kayıp) ve planlamada doğacak büyük güçlükler, ve bütün belediyelerin karşı karşıya olduğu temel sorunlar (mali, yönetsel, hizmet vb.) an-

ortaklaşa ve birlikte bir «belediye hareketi» ile belirli çözümlere kavuşturulabilecektir. Bu gerçekler belediyelerin, kendi aralarında «iş birliği», «ortaklaşa çözüm arama» ve «Dayanışma» da bulunmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla belediyeler;

a) Belediyelerarası işbirliğini geliştirici, ortaklaşa çözüm arama ve dayanışmadan yana «Belediye birlikleri» oluşturmalı ve bu konuda kendilerine her türlü teşvik ve yardımda bulunmalıdır.

Ülkemizde son zamanlarda kurulmaya başlanan ve kendi çalışma alanlarında başarılı hizmet ve kamuoyu oluşturma işlevini yerine getiren bu tür «birlikler», ülkemize özgü kentleşme ve kent yönetimi sorunlarına çözüm getirebilmek amacıyla «büyük kent ölçeğinde» «bölge ölçeğinde» ve «ülke ölçeğinde» görev yapabilecek biçimde örgütlenmelidirler.

b) Herhangi bir «eylemin» başarıya ulaşabilmesinin temel koşulu, bu eylemin ülkenin genel yapısında soyutlanmaması, temel dayanaklarının iyi konması ve bu dayanaklar üzerinde oluşturulacak bağlantılar zincirinin gerçekçi ve sağlıklı bir biçimde oluşturulmasına bağlıdır. Bu nedenle, ülkemiz gündeminde Önemli bir yer tutan belediyecilik hareketi, ülkemizin genel sorunlarından soyutlanmayan, emekçi kitlelerin ve geniş halk yığınlarının hareketi ve temel örgütlerinden (sendikalar, kooperatifler, demokratik meslek örgütleri vb.) ve diğer yerel yönetim birimleri hareketinden kopuk olmayan bütüncü bir belediyecilik eylemi niteliğine kavuşturulmalıdır.

5 — KAYNAK YARATICI BELEDİYE

Belediyelerin yukarıda açıklanan temel ilkelerine uygun bir yapıya ve işlerliğe kavuşturulabilmeleri, «kaynak yaratıcılık» ilkesine de uygun düzenlemelere gitmeleriyle olanaklıdır. Bu amaçla, günümüz belediyelerin temel sorunlarından biri olan «kaynak» kıtlığını kırabilmeleleri için belediyeler;

a) Kendi başarılarına, anti - demokratik sınırlamalar olmaksızın uygulayacakları bir «fiyat mekanizması» ile kaynak yaratmalarına olanak sağlanacaktır.

b) Belediye yönlendiriciliğinde halk katılımı ile kaynak yaratılacaktır,

c) Kentte ve çevresinde oluşan rantların topluma (kamuoya) dönüştürülmesiyle kaynak yaratacaklardır.

d) Kredi almada öncelik tanınma ve kolaylık sağlama yolu ile kaynağa kolay ulaşma sağlanacaktır.

e) Belediyelere bırakılacak ve belli oranlar arasında vergilendirme yetkisi ile kaynak yaratılacaktır.

Tüm bu kaynakların yaratılmasında, «demokratik belediye» temel ilkesine uygun bir biçimde emekçi kitlelerin ve geniş halk yığınlarının çıkarlarına öncelik tanıyan bir yol izlenecektir.

Yerel yönetimin yapısı ile ilgili değişiklikler ancak bu kurumlarda etkin bir demokrasinin yerleşmesiyle olanaklıdır. Oysa örgütlenmiş emekçi kesimlerin ağırlıkla temsil edilmedikleri bir yapı içerisinde yerel yönetimlerin bugünkü yapısını değiştirmek olanaksızdır.

Bu nedenle,

1 — Yerel yönetimin kent içinde, hizmet ve dağıtım alanlarında örgütlenmiş grupların emekçi kesimler üzerinde rant sağlamasını önleyecek kooperatif, tüketici örgütleri, sendikalar gibi örgütlenmelerin desteklenmesi gereklidir.

2 — Tüketim, sağlık, konut, eğitim, ulaşım gibi emekçilerin günlük yaşamı ile doğrudan doğruya ilgili sektörlerde çalışanlar dernek, sendika vb. statü altında örgütlenmelidir.

3 — Bu örgütlenmede mekansal (kır, kent) ve ekonomik (üretim, dağıtım) bütünlük sağlanmalıdır.

4 — Söz konusu örgütlenmenin kişinin demokratik haklarını en yüksek ölçüde tutar, taban demokrasisini geliştiren, özerk ve özgün çözümler getiren yanlarının bulunmasının özendirilmesi gereklidir.

II F 3 — KONUT

Konut sorunun belirmesinin ve toplumu genellikle etkiler biçimde yaygınlaşmasının başlıca koşulları, kapitalistleşme sürecinde kent toprağının özel mülkiyetinin gelişmesi ve konutun metalaştırılmasıdır.

Konut bir toplumsal sorundur. Her şey gibi konutu da bir meta kabul eden, sermayenin kârın toplumsal yararın önüne çıkartan bir sistemde konut sorunu çözülemez,.. Konutu, toplumsal bir sorun olarak ele alacak bir ortam gelişinceye kadar, teknik elemanların temel görevlerinden biri bu ortamı hazırlayacak öneriler geliştirmektir,

ÖNERİLER

1 — Herşeyden önce konut bir meta olmaktan çıkartılmalıdır. Bunun için :

a) Kentsel arsada özel mülkiyet kaldırılmalı, tüm kent toprakları kamulaştırılmalıdır. Hızla ve acilen yapılması gereken kamulaştırmanın önüne dikilen yasal engeller ortadan kaldırılmalıdır. Kamulaştırma sırasındaki değer artışları da kamuya döndürülmelidir.

b) Mülk konut üretimi Özendirilmemeli, kira-konut üretimi geliştirilmeli, yaygınlaştırılmalıdır.

o) Konut gereksiniminin karşılanması için ücretlerden ayrılan pay, yaşamın diğer gereksinimlerinin karşılanmasını önleyici ölçülerde olmamalıdır.

2 — Konut arzı ve konuta olan talep arasında büyük bir açık bulunmaktadır. Bu açığın kapatılması için toplu konut üretimine yaygın ve yoğun bir biçimde öncelik verilmelidir. Ancak, toplu konut üretiminin kamu eliyle, yerel yönetimler ve sosyal güvenlik kurumları eliyle, ve doğrudan doğruya, müteahhitlik sistemi dışında örgütlenmesi yaşamsal önemdedir. Sosyal güvenlik kumları, toplu ya da ferdi konut kredisi verme uygulamasından vazgeçmeli, konut üretimi ilgili diğer kamu kuruluşları ile eşgüdüm içerisinde doğrudan bu kuruluşlar tarafından programlanmalıdır, ve gerçekleştirilmelidir. Genelde sosyal güvenlik uygulamaları yaygınlaştırılarak, konutun bir sosyal güvenlik aracı olarak değerlendirilmesi alışkanlığı yıkılmalıdır.

Toplu konut üretiminde öncelik, kamulaştırma ve kent planlaması konularında yetkilendirilecek yerel yönetimlere tanınmalı, yerel yönetimler bu amaca yönelik olarak gerekli her türlü mal ve teknik olanaklarla donatılmalıdır.

3 — Toplu konut üretiminde seçilecek teknolojinin ulusal kaynaklar ve sınırlamalarla uyumlu olması, en az maliyetle en fazla konut elde edilmesini sağlaması gerekir. Bunun için ülkemizdeki kaynakların ve üretim faktörlerinin bilinmesi zorunludur. Bu alandaki araştırma eksikliği hızla giderilmeli, mevcut araştırmalar arasında koordinasyon sağlanmalıdır. Bu araştırmalara üye belirlenecek üretim teknolojisi, şu zorunlu öğeleri taşımalıdır,

a) Tüm girdiler ve teknolojinin kendini yenilemesi için gerekli üretim yurt içinden karşılanmalıdır.

b) Teknoloji, ülkemizin işgücü yapısına uygun olmalıdır.

c) Üretimi hızlandırırken, niteliğin yükselmesini ve maliyetin düşmesini sağlamalıdır.

d) Üretilen konut tipleri ile uyumlu olmalıdır.

4 — Lüks konut ve inşaat malzemeleri üretimi önlenmeli, inşaat malzemeleri üretimi toplu konut uygulamalarına elverişli standartlara göre kamu kuruluşlarınca gerçekleştirilmelidir.

5 — Kentlerde sosyal ve teknik altyapı tüm kentlilerin yararlanabileceği biçimde planlanmalı ve yaygınlaştırılmalıdır,

6 — Deprem sorununun çözümü, bilimsel esaslara oturtulmalı, depreme karşı alınacak önlemlerin, bir avuç vurguncunun değil, halkın çıkarlarına göre planlanması, konutların bölgesel koşullara dayanıklı bir yapıda inşası sağlanmalı, bu konudaki çalışmalar meslek odalarının denetimine geçirilmelidir.

7 — Kentleşmede jeolojik bilgiler kullanılmalı, geniş zemin ve çevre jeolojisi etüdürlü yapılmalı, toprak kaymaları ve heyelanlar Önceden saptanarak gerekli önlemler alınmalıdır.

H F4 — ULAŞIM ALTYAPI

Ülkemizde ulaşım politikası, emperyalizm ve yerli ortaklarının çıkarlarına dönük bir yapıdadır. Ulaşım sistemi etkin, ekonomik, güvenilir ve halk yararına olma özelliklerini taşımamaktadır, Ülke koşullarına uygun olmayan ve Ekonominin dışa bağımlılığını giderek artıran karayolu taşımacılığı her geçen gün biraz daha teş-

vik görmektedir. Karayolu taşımacılığı ile birlikte gelişen Otomotiv sanayii, özel araca dayalı ulaşımı yaygınlaştırmıştır. Bunun sonucu olarak başta petrol olmak üzere, dışardan ithal edilen, otomotiv sanayi girdileri nedeniyle döviz rezervlerinin çok önemli bir bölümü israf edilmekte, artan maliyetlerin yükü bu sistemden yararlanmayan halkın omuzlarına yüklenmektedir.

Özel araçlarca ulaşım ve bireysel kullanım- lar özendirildiğinden büyük kentlerde kent içi ulaşım çıkmaza girmiş, yollar, kavşaklar ve kaldırımlar özel arabaların istilasına uğramış, çevre kirliliği halk sağlığını tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır. Plansız, teknik alt yapıya yoksun, elektriksiz kentsel oluşum, özel oto taşımacılığına verilen ağırlıkla daha da çarpıklaşmaktadır.

ithal ve ihraç taşımalarının % 95'ine varan bir bölümünü deniz yolu ile yapan bir ülke olarak; ülkemiz, söz konusu yüklerinin yaklaşık %20'sini kendi gemileri ile taşıyabilmektedir. Oysa, deniz ticaret filomuz, uluslararası anlaşmalarla tanınan haklar gereği kendi gemilerimizle taşıyabileceğimiz miktarın önemli bir bölümünü gerçekleştirebilecek düzeydedir. Uluslararası taşıma tekellerinin etkinliği ve denetimindeki navlun konferansları, bu sonucu yaratan önemli bir nedendir. Ayrıca, emperyalist ülkelerin verdikleri kredilerde, bu kredilerle belli malzeme ve teçhizatın satın alınmasını ve bu malzeme ve teçhizatların kendi gemileri ile sevkedimesini koşul olarak koymaları da bu sonuca yol açmaktadır.

Alt yapı hizmetlerinde özellikle sanayiye yoğun olarak bulunduğu batı bölgelerine ağırlık verilmiş, doğu ihmal edilmiştir. Ulaşım, elektrik içme suyu gibi alt yapı hizmetlerinin henüz tanınmadığı doğunun kırsal kesimlerinde çağdışı yaşama koşulları ile karşı karşıya bırakılmıştır. Batının sanayi şehirlerini besleyen Keban Baraj çevresinde elektriksiz yaşayan insanlar vardır.

Ulaşım ve AltYapı sorunlarının çözümünde bir avuç azınlığın çıkarları değil, emekçi halk kitlelerinin gereksinimleri gözetilmelidir.

Bu doğrultuda taleplerimiz şöyle özetlenebilir:

1 — Dışa bağımlığımızı artıran ve emekçi kitlelerin sırtına hakkı olmayan maliyetler yükleyen kara yolu taşımacılığı yerine, ülke ve hak

çıkarlarına uygun olan, Demiryolu ve Deniz yolu ulaşım geliştirilmelidir. Bu amaçla, söz konusu ulaşım sistemlerinin gereksinme duyduğu alt yapı hizmetleri ile ulaşım araçlarının kamu eliyle üretilmesi çalışmalarına ağırlık verilmelidir,

2 — Bireysel taşımacılık yerine toplu taşımacılık geliştirilmeli, otomotiv sanayiinin özel oto sahipliğini Özendirici gelişimi önlenmeli; otomotiv sektörü toplu ulaşım gereksinimlerini karşılayacak araçların üretimine yöneltilmelidir.

3 — Ulaşımı düzenleyen kurumlar tek bir örgüt halinde toplanmalıdır. Yapma, İşletmeci ve denetçi kuruluşlar yeniden ve radikal bir biçimde düzenlenmelidir.

4 — Büyük kentlerde, kitle taşımacılığı özendirici hale getirilmeli, önemli ölçüde çevre kirlenmesi ve trafik tıkanıklıklarına neden olan bu günkü yöntem terk edilmelidir. Kent içi taşıt kompozisyonu kitle ulaşımına dönük bir biçime kavuşturulmalıdır. Bu amaçla özel otomobillerin kent içi trafiğe girmesi ya sınırlandırılmalı, yada tümüyle yasaklanmalıdır. Dolmuşla yolcu taşımacılığı azaltılmalı, gerekli rasyonel hatlar dışında bu sistem terkedilmelidir. Arazi kullanma ve ulaşım planlaması birliğinin sağlanması dolayısıyla ulaşım talebinin azaltılması gerekmektedir.

5 — Giderek artan trafik kazalarının sonucu meydana gelen can ve mal kaybının azaltılması amacıyla trafik eğitim ve denetimine önem verilmelidir.

6 — Ülke çıkarları açısından hiç bir şekilde savunulamayacak olan oto yollar projesinden vazgeçilmeli, TIR taşımacılığına ilişkin uygulama yeniden ve ülke çıkarlarına uygun bir biçimde düzenlenmelidir.

7 — Alt yapı hizmetleri bölgeler arasında ayırım gözetmeyecek biçimde yaygınlaştırılmalıdır. Özellikle doğuda köylerle kentler arasında yol ayları kurulmalı, su yapıları çok maksatlı olarak (enerji, sulama, içme suyu) projelendirilmelidir.

IF 5 — TURİZM

Toplumsal bir önemi olan turizm konusuna ilişkin önerilerimiz aşağıdadır :

Sağlanan istihdam koşulları, proje ve İnşaat denetimi için gereken sayı ve nitelikte eleman sağlanmasını olanaksız kıldığı gibi, mevcut kadrolarda, kâr amaçlı girişimcilerin bürokratik tüznetlerini yapa, yapa İşlerine yabancılaşmakta, yaratıcı güçlerini yitirmekte, halk yararına bir katkı koyamaz duruma düşmektedirler. Politik İktidarların baskıları İle de yıldırılan bu kadrolarla, kamu yatırımlarının halk yararına yönlendirilmesi, gecikme ve maliyet artışlarının giderilmesi için gereken düzenlemeler de yapılamamaktadır.

Kamu yatırımlarındaki savurganlığın, denge-sizliğin, maliyet artışlarının ve gecikmelerin giderilmesi için, kamu gereksinmelerinin, yine kamu kuruluşları eliyle doğrudan doğruya giderilmesi İlkesi benimsenmeli, kâr amaçlı her tür aracı kuruluş devreden çıkarılmalıdır. Bu ilkenin bir uzantısı olarak, kamu yapıları, doğrudan kamu eliyle gerçekleştirilmeli, bu plan döneminde, kamu toplumsal yatırımlarının gerçekleştirilmesinde müteahhitlik kurumu, tamamen aradan çıkarılmalıdır. Bunun hayata geçirilmesinde İlzenecek yol, gerekli örgütlenme biçimleri, bu yatırımların gerçekleştirilmesinden sorumlu kuruluşların teknik kadrolarının yanısıra, meslek kuruluşları, eğitim ve araştırma kuruluşlarının ortak çalışmaları İle, plan döneminin başında saptanmalıdır. Gereken örgütlenmenin tamamlanıp uygulamaya geçilebilmesi, kamu görevlilerinin istihdam politikasında köklü değişmeleri gerektirir. Yatırımların gerçekleştirilmesinde çalışacak tüm kamu görevlilerinin, iktidarların füturlarından değil, kendi örgütlü güçlerinden kaynaklanan bir İnsanca yaşam düzeyine, yaratıcı güçlerini her tür baskıdan uzak olarak geliştirip halkın hizmetine sunabilecekleri bir çalışma ortamına kavuşmaları gereklidir. Bu amaçla toplu sözleşmeli ve grevli sendikal hakların sağlandığı bu kadroları bünyesinde

de toplayan kamu kuruluşları eliyle şu çalışmalar, bir bütünlük içinde yapılmalıdır :

1 — Kamu elindeki yapı stokuğunu en verimli bir biçimde kullanılabilmesi için, bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçlar yeniden tanımlanarak, bu ihtiyaçları daha rasyonel ve dengeli bir biçimde gidererek «yeniden yerleşme» çalışmaları yapılmalıdır.

2 — Bu çalışmalar sonunda saptanacak ek yapı gereksinmesinin giderilmesi için, kaynakları gözönünde bulunduran programlar hazırlanmalı, yeni dengesizliklerin doğmasını önlemek üzere, ülke ölçüsünde geçerli mekân standartları saptanmalıdır.

3 — Yem" yapı gereksinmesini karşılamak üzere, ülke Ölçüsünde geçerli, fakat bölgesel ayrılıkları gözeterek yapı sistemleri geliştirilmeli, bu sistemlerin gerektirdiği yapı malzemelerinin ve yapı elemanlarının devlet eliyle üretilmesi için gereken yatırımlar 'hemen yapılmalı; bu yapıların kamu kuruluşları ile doğrudan doğruya yapılabilmesi için gereken örgütlenme ülke ölçüsünde saptanmalı ve gerçekleştirilmelidir. Bu örgütlenmede, kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesinde «araştırma - projelendirme-uygulama sürecinin bütünlüğünün ve bu sürecin gerektirdiği geri besleme mekanizmalarının sağlanması gereği gözden uzak tutulmamalıdır.

MI _ SONUÇ

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı konusunda DPT tarafından düzenlenen bu toplantıya sunulmak üzere TMMOB ve onsekiz Odası adına oluşturduğumuz görüşler yukarıda açıklanmaya çalışılmıştır.

Örgütümüz bundan sonraki çalışmalarda da yukarıdaki görüşler çerçevesinde görevini yerine getirmeyi sürdürecektir.